

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

До захисту допустити:

(підпис)

В.о. зав. кафедри

Анна ЧЕЧЕЛЬ

(ПІБ завідувача кафедри)

30 травня 2023 р.

**«ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня вищої
281 Публічне управління та
адміністрування
освітньо-професійної програми
Публічне управління та адміністрування
Денисенко С.О.

Науковий керівник:

Верительник С.М. доктор філософії з
публічного управління та адміністрування,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування

Рецензент:

Чернишов Олександр Юрійович, к.е.н.,
доцент, доцент кафедри економіки та
бізнес-технологій Національного
авіаційного університету.

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою добре 88 (В)
Секретар ЕК
«15» червня 2023 р.

Київ – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність **281 Публічне управління та адміністрування**
Освітньо-професійна програма **Публічне управління та адміністрування**

ЗАТВЕРДЖУЮ

(підпис)

В.о. завідувача кафедри
д.е.н., професор
Анна ЧЕЧЕЛЬ
(ППП завідувача кафедри)
«30» травня 2023 р.

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

ДЕНИСЕНКО СОФІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

1. Тема роботи **Громадський контроль в системі публічного управління та адміністрування**
керівник роботи **Верительник Світлана Мельсиківна**, доктор філософії з публічного управління та адміністрування, доцент кафедри публічного управління та адміністрування
затверджені наказом вищого навчального закладу від 23.02.2023 року №30
2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 29.05.2023 р.
3. Вихідні дані до роботи (мета, об'єкт, предмет)
Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів громадського контролю в системі публічного управління, визначення форм та методів здійснення громадського контролю та виявлення його впливу на ефективність діяльності органів влади, обґрунтування та уточнення особливостей проблем та перспектив розвитку громадського контролю органами місцевого самоврядування під час процесу децентралізації в Україні. Завдання дослідження: є аналіз наукових досліджень в галузі громадського контролю в системі публічного управління, вивчення законодавства України щодо громадського контролю, дослідження форм та методів громадського контролю, визначення ефективності громадського контролю в Україні, вивчення практики громадського контролю та електронних інструментів громадського контролю, проведена оцінка ефективності проектів "ProZorro", "DoZorro", "E-data", проаналізовані переваги та недоліки цих проектів.

На основі отриманих результатів роботи сформульовані рекомендації щодо покращення ефективності громадського контролю в системі публічного управління в Україні.

Об'єкт дослідження: процеси, які відбуваються в органах місцевого самоврядування для реалізації реформ, якісного обслуговування громадян, швидкого реагування на виклики, пов'язані з реформування системи надання адміністративних послуг органами влади.

Предмет дослідження: Практика громадського контролю та електронних інструментів громадського контролю.

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

РОЗДІЛ 3. ЕЛЕКТРОННІ ІНСТРУМЕНТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Верительник С.М., PhD з публічного управління та адміністрування, доцент кафедри	07.04.2023	07.04.2023
2	Верительник С.М., PhD з публічного управління та адміністрування, доцент кафедри	02.05.2023	02.05.2023
3	Верительник С.М., PhD з публічного управління та адміністрування, доцент кафедри	15.05.2023	15.05.2023

6. Дата видачі завдання 07 квітня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Погодження теми кваліфікаційної роботи	01 - 07.04.2023	
2.	Складання та погодження плану кваліфікаційної роботи	07.04.2023	
3.	Написання Реферату, Вступу та 1 розділу кваліфікаційної роботи	02 - 12.05.2023	
4.	Написання 2 та \ або 3 розділів кваліфікаційної роботи	15 - 22.05.2023	
5.	Написання Висновків та оформлення списку літератури, додатків	22 - 26.05.2023	
6.	Подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	29.05.2023	

Здобувач

Софія ДЕНИСЕНКО

Науковий керівник роботи

Світлана ВЕРИТЕЛЬНИК

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ.....	8
1.1.Поняття та види громадського контролю	8
1.2.Громадський контроль в системі публічного управління та адміністрування.....	11
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ.....	15
2.1.Порівняння сучасного стану громадського контролю в Україні та в інших країнах світу.....	15
2.2.Аналіз законодавчої бази та сучасні тенденції розвитку громадського контролю.....	18
РОЗДІЛ 3. ЕЛЕКТРОННІ ІНСТРУМЕНТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ.....	23
3.1.Практика електронних інструментів громадського контролю. Проекти "ProZorro", "DoZorro", "E-data"	23
3.2.Оцінка ефективності громадського контролю, переваги та недоліки системи електронного громадського контролю	27
3.3.Вдосконалення механізмів громадського контролю в Україні	32
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах реалізації курсу держави на формування правової соціальної держави, особливу актуальність і соціальну значимість набувають питання, пов'язані з підвищенням ефективності діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування з надання прозорих та доступних публічних послуг. Українська сучасна система надання владою адміністративних послуг населенню наразі перебуває на стадії реформування і потребує подальшої оптимізації у цій сфері на шляху у відновленні держави, відповідно до стандартів розвинутих демократичних країн світу та міжнародних зобов'язань України в процесах євроінтеграції.

В Україні, зокрема, громадський контроль в системі публічного управління та адміністрування стає все більш актуальним і важливим. Це пов'язано з необхідністю втілення принципів прозорості та відкритості у діяльності органів влади та забезпечення їх відповідальності перед громадськістю. Окрім того, ми маємо зазначити, що дослідження громадського контролю в системі публічного управління є актуальним напрямом науково-практичних досліджень, оскільки воно дозволяє виявляти та усувати недоліки та проблеми в роботі органів влади, а також покращувати якість надання послуг громадянам.

В представленій кваліфікаційній роботі висвітлюються актуальні проблеми, а саме: процеси, які відбуваються в органах місцевого самоврядування, проблематика своєчасної реалізації реформ, здійснено оцінку та аналіз громадського контролю, визначено пріоритетні напрями подальшого розвитку, впровадження нових методів у роботі, були дослідженні законодавчі акти, які стосуються громадського контролю органами місцевого самоврядування.

Вкрай актуальним в дослідженні є комплексний підхід до вивчення громадського контролю в системі публічного управління, що передбачає аналіз законодавчої бази, дослідження особливостей діяльності громадських організацій та відкритих державних реєстрів, а також порівняння досвіду інших

країн з тією практикою реалізації громадського контролю, яка існує в Україні. Результати дослідження можуть бути корисні для вдосконалення законодавства та практичного застосування механізмів громадського контролю в Україні.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів громадського контролю в системі публічного управління, визначення форм та методів здійснення громадського контролю та виявлення його впливу на ефективність діяльності органів влади, обґрунтування та уточнення особливостей проблем та перспектив розвитку громадського контролю органами місцевого самоврядування під час процесу децентралізації в Україні.

Завдання дослідження: є аналіз наукових досліджень в галузі громадського контролю в системі публічного управління, вивчення законодавства України щодо громадського контролю, дослідження форм та методів громадського контролю, визначення ефективності громадського контролю в Україні, вивчення практики громадського контролю та електронних інструментів громадського контролю, проведена оцінка ефективності проектів "ProZorro", "DoZorro", "E-data", проаналізовані переваги та недоліки цих проектів. На основі отриманих результатів роботи сформульовані рекомендації щодо покращення ефективності громадського контролю в системі публічного управління в Україні.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури та законодавства, що регулює громадський контроль в Україні; аналіз діяльності відкритих державних реєстрів та платформ, що забезпечують доступ до публічної інформації; вивчення досвіду проведення громадського контролю в інших країнах світу, загально філософський метод, історичний метод, системно-структурний метод, порівняльно-правовий метод, формально-юридичний метод, метод критичного аналізу.

Об'єкт дослідження: процеси, які відбуваються в органах місцевого самоврядування для реалізації реформ, якісного обслуговування громадян, швидкого реагування на виклики, пов'язані з реформування системи надання адміністративних послуг органами влади.

Предмет дослідження: Практика громадського контролю та електронних інструментів громадського контролю.

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел - 24 найменувань. Загальний обсяг роботи – 42 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

1.1. Поняття та види громадського контролю.

Перш ніж надати визначення поняттю громадський контроль, ми повинні зазначити, що громадський контроль є однією з ключових складових системи публічного управління. Він спрямований на забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів влади та місцевого самоврядування перед громадськістю.

Основна мета громадського контролю полягає в підвищенні ефективності та якості прийняття рішень в органах влади та місцевого самоврядування шляхом залучення громадськості до цього процесу, громадський контроль є важливим елементом системи публічного управління, який забезпечує відкритість та прозорість діяльності органів влади та місцевого самоврядування. Важливим аспектом громадського контролю є забезпечення громадської участі в прийнятті рішень, що стосуються розвитку територій та якості життя громадян. [18, с. 2].

Отже, маємо нижче торкнутися питань визначення ключових понять.

Громадський контроль — це, перш за все, система механізмів, за допомогою яких громадяни та громадські організації беруть участь у контролі за діяльністю державних органів та організацій, а також захищають свої права та інтереси. Кожен вид цивільного контролю має свої особливості та механізми реалізації. Наприклад, контроль за використанням бюджетних коштів може здійснюватися через моніторинг закупівель та контрактів, а контроль за якістю громадських послуг — через скарги та звернення громадян у встановленому порядку.

Суспільний контроль - це система засобів та механізмів, що забезпечує можливість громадськості контролювати діяльність державних органів та їх посадових осіб. [11].

Публічний контроль - це процес, за допомогою якого громадяни та організації мають можливість брати участь у прийнятті рішень державних

органів та контролювати їх діяльність. [7].

Громадська експертиза - це форма громадського контролю, за допомогою якої громадськість проводить оцінку проектів державних рішень та законодавчих ініціатив з точки зору їх соціальної та економічної доцільності [12].

Відкритий бюджет - це концепція відкритості та доступності інформації про формування та використання бюджетних коштів, що має на меті забезпечення прозорості та ефективності використання коштів на користь громадян. Це означає, що інформація про бюджет має бути доступною та зрозумілою для всіх громадян та сторін зацікавлених у фінансовій діяльності уряду.

Отже, основні форми громадського контролю включають публічний моніторинг, аналіз та оцінку діяльності органів влади, участь у прийнятті рішень, громадські обговорення, звернення до органів влади та інші способи. Здійснюючи громадський контроль, громадяни мають можливість впливати на процеси прийняття рішень та змінювати політику держави в інтересах громадян [14]. Моніторинг діяльності органів влади - це систематичний аналіз діяльності державних органів та посадових осіб з метою виявлення порушень та недоліків у їх роботі та усунення їх наслідків [13]. Публічний моніторинг - це процес систематичного та об'єктивного спостереження за діяльністю владних органів та інших інституцій, який здійснюється з метою забезпечення прозорості та відкритості у діяльності органів влади, збільшення рівня їх відповідальності перед суспільством та забезпечення виконання їхніх функцій в інтересах громадян. У процесі публічного моніторингу здійснюється збір та аналіз даних, проводяться дослідження, висуваються рекомендації та пропозиції щодо покращення діяльності органів влади та забезпечення їхньої відкритості. Важливою складовою публічного моніторингу є участь громадських організацій, активістів та звичайних громадян, які забезпечують належний рівень громадського контролю за діяльністю органів влади. Даний процес є важливою складовою реалізації громадської контрольної функції та допомагає підвищити рівень довіри громадян до владних структур та ефективність їхньої

діяльності. Публічний моніторинг може бути проведений громадськими організаціями, експертами, науковцями, представниками ЗМІ та іншими зацікавленими сторонами. Результати публічного моніторингу можуть використовуватися для впливу на процеси прийняття рішень, політику та дії державних органів та інших суб'єктів, а також для забезпечення відкритості, прозорості та взаємодії між суспільством та владою. Публічний моніторинг може охоплювати різні сфери, наприклад, охорону здоров'я, освіту, права людини, екологію тощо. Цей процес може бути здійснюваний через збір інформації, проведення опитувань, дослідження документів та взаємодію з представниками органів влади та громадськістю. Публічний моніторинг є важливим інструментом громадського контролю та демократії, оскільки дозволяє громадянам бути активними учасниками в процесах прийняття рішень та здійсненні політики. Він сприяє вирішенню проблем, поліпшенню якості життя громадян та зміцненню довіри між громадськістю та органами влади.

Але, для ефективності процесу поліпшення якості життя громадян та зміцненню довіри між громадськістю та органами влади потрібно постійно проводити аналіз та оцінку діяльності органів влади, саме як процес системного збору та аналізу інформації про діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, з метою з'ясування їх ефективності, відповідності законодавству та задоволення потреб громадян. Аналіз та оцінка діяльності органів влади допомагає встановити проблемні аспекти їхньої роботи, виявити порушення виконання законів та недоліки у роботі, а також знайти шляхи покращення роботи органів влади та підвищення якості надання послуг громадянам. Процес аналізу та оцінки діяльності органів влади може проводитись як громадськими організаціями та активістами, так і державними органами та інститутами, залежно від мети та завдань, які ставляться перед цими організаціями [20, с8].

Ще одним з інструментів зміцнення довіри між громадськістю та органами влади є громадські обговорення — які є до того ж однією з форм забезпечення громадського участі у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування. Це означає, що органи влади та управління зобов'язані проводити громадські

обговорення з питань, які мають важливе значення для громади, та давати можливість громаді висловлювати свої погляди та пропозиції. Громадські обговорення це процес залучення громадськості до обговорення різних питань, пов'язаних з роботою владних структур, а також процесу прийняття рішень з певних питань. Такий процес забезпечує можливість висловлення громадської думки щодо певних проблем та питань, які стосуються громадян. Громадські обговорення можуть бути організовані на різних рівнях - місцевому, регіональному та національному рівнях. Такі обговорення можуть мати різні форми, наприклад, публічні слухання, круглі столи, форуми, анкетування тощо. Головною метою громадських обговорень є залучення громадськості до процесу прийняття рішень та забезпечення прозорості та відкритості у діяльності органів влади. Громадські обговорення дозволяють побачити різні точки зору щодо питань, які обговорюються, і враховувати їх при прийнятті рішень в Україні [8]. Проведення громадських обговорень є важливим елементом демократичного процесу в Україні та допомагає забезпечувати більш ефективно та відкрите прийняття рішень органами місцевого самоврядування.

1.2. Громадський контроль в системі публічного управління та адміністрування.

Отже, ми у попередньому підрозділі з'ясували, що публічні послуги – це всі сервісні дії, що надаються публічним сектором або іншими суб'єктами під відповідальність публічної влади і за рахунок публічних коштів, це публічно-владна діяльність, спрямована на реалізацію прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, здійснювана публічною адміністрацією, а також альтернативними структурами, створеними з ініціативи органів влади у співпраці з громадськими організаціями, та фінансована, в основному, за рахунок коштів державного чи місцевого бюджетів і контролювана органами, які наділені державно-владними повноваженнями. Взагалі, запровадження стандартів публічних послуг, в тому числі і адміністративних послуг як їх різновиду, разом із системою показників та інструментарієм вимірювання

ступеня реалізації встановленого стандарту в Європі вважають практичним виконанням конституційного права громадян на отримання загальнодоступних адміністративних послуг однакового рівня та якості [19, с. 18].

Стрімка реформа публічного управління в Україні, яка розпочалася після Революції гідності у 2014 році, суттєво змінила систему громадського контролю в країні.

Що ж саме передбачає така реформа? Реформа публічного управління в Україні полягає у впровадженні нових принципів та підходів до управління державними справами, які передбачають забезпечення ефективності та якості надання державних послуг, збільшення відповідальності державних службовців, поліпшення взаємодії між державою та громадянами, створення відкритих механізмів прийняття рішень та залучення громадськості до управління державними справами.

Основними напрямками реформи публічного управління в Україні вважають:

- децентралізація влади та розширення повноважень місцевих органів влади;
- розвиток електронного урядування та впровадження інформаційних технологій у державному управлінні;
- поліпшення системи контролю та аудиту в державному секторі;
- підвищення ефективності державного управління та надання державних послуг [15].

В цьому контексті, громадський контроль є процесом, коли громадяни відстежують дії та рішення органів влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень з метою забезпечення дотримання законів, прав та інтересів громадян та ефективного функціонування держави. Громадський контроль має на меті забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів влади, запобігання корупції та інших порушень прав громадян. [10]. Здійснюючи громадський контроль, громадяни мають можливість впливати на процеси прийняття рішень та змінювати політику держави в інтересах громадян. В Україні громадський контроль є важливим механізмом громадського управління

і представляє собою систему дій громадян і громадських організацій для спостереження, аналізу та оцінки діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, а також для захисту інтересів громадян. Основними формами громадського контролю в Україні є громадські слухання, звернення громадян і організацій, участь у громадських комісіях та спостережних радах, моніторинг державних закупівель та відкриті дані. Одним із основних досягнень у галузі громадського контролю в Україні є прийняття Закону "Про доступ до публічної інформації", який зобов'язує державні органи та органи місцевого самоврядування надавати інформацію про свою діяльність. Цей закон визначає порядок доступу до інформації, яку зберігають та оприлюднюють державні органи та органи місцевого самоврядування. Закон також надає право громадськості на отримання інформації та здійснення контролю за діяльністю державних органів. Окрім цього, в Україні діє "Закон про громадські об'єднання", який забезпечує право громадськості на збір та поширення інформації, зокрема, про діяльність органів влади та державних установ. Крім того, в Україні створені механізми громадської участі в бюджетному процесі, що також сприяють підвищенню рівня громадського контролю. Досягнення прозорості в державних закупівлях, запобігання корупції та інші результати громадського контролю є важливими для забезпечення стабільного розвитку економіки. Громадський контроль допомагає виявляти недоліки в діяльності державних органів, що може привести до їх вдосконалення та економії бюджетних коштів, сприяє створенню сприятливих умов для бізнесу, що сприяє розвитку економіки країни. Громадський контроль може допомогти збільшити ефективність використання бюджетних коштів та знизити ризик корупції. Також він дозволяє виявляти неефективність діяльності державних органів та пропонувати рішення для їх покращення, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни [16, с. 28].

Також, необхідно додати, що українська громадськість також активно використовує соціальні мережі та інші електронні канали комунікації для взаємодії з органами влади та контролю їх діяльності. Наприклад, портал "Електронне звернення громадян" (<https://www.petitions.mon.gov.ua/>) забезпечує

можливість громадськості подавати петиції та звертатись до державних органів з запитами на отримання інформації та вирішення питань, що стосуються їхніх прав та інтересів. Також, вже, без перебільшення, всесвітньо відома платформа-додаток "Дія" (<https://www.diia.gov.ua/>) дозволяє громадянам отримувати електронні послуги державних органів та перевіряти їх статус, а також контролювати якість та швидкість їх надання.

Висновок до I розділу

Громадський контроль в системі публічного управління в Україні є однією з ключових складових ефективної та демократичної держави. Він дозволяє громадськості взаємодіяти з органами влади, контролювати їх діяльність та вносити свої пропозиції щодо покращення якості життя громадян. Одним із найважливіших законів, що регулюють громадський контроль в Україні, є Закон України "Про доступ до публічної інформації". Цей закон визначає порядок доступу до інформації, яку зберігають та оприлюднюють державні органи та органи місцевого самоврядування. Закон також надає право громадськості на отримання інформації та здійснення контролю за діяльністю державних органів. Розвиток громадського контролю в системі публічного управління в Україні є важливим завданням, що потребує співпраці та взаємодії всіх зацікавлених сторін. Необхідно забезпечити відкритість та доступність інформації від державних органів, підвищити рівень знань та навичок громадських організацій та активістів з використання електронних засобів контролю та забезпечити ефективні механізми взаємодії та співпраці між громадськістю та державними органами. Незважаючи на досягнення в цій галузі, в Україні все ще існують проблеми з реалізацією громадського контролю. Недостатньо ефективна робота деяких громадських організацій, а також слабкість правової та організаційної бази громадянського суспільства. У результаті державні органи можуть залишатися недостатньо відкритими і недостатньо реагувати на запити громадськості.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

2.1. Порівняння сучасного стану громадського контролю в Україні та в інших країнах світу.

Нагадаємо, що громадський контроль в системі публічного управління є важливою складовою для забезпечення демократії та відкритості в діяльності органів влади та місцевого самоврядування. Досвід країн світу показує, що на рівні законодавства та практики існує значна різниця у розумінні та застосуванні громадського контролю.

Наприклад, в США громадський контроль виконується переважно за допомогою судових процесів, журналістських розслідувань та відкритих дебатів у Конгресі. Водночас, в Європейському Союзі було прийнято Директиву про доступ до інформації про діяльність органів влади та її відкритість для громадськості [21, с. 182]. В Індії відбуваються громадські слухання щодо рішень, які приймаються органами влади та враховуються думки та пропозиції громадськості. У Швеції на рівні місцевого самоврядування створюються громадські ради, які надають поради органам влади. У ряді країн Східної та Південно-Східної Азії громадський контроль є обмеженим, адже там домінує концепція авторитарного управління. Проте, в ОАЕ було започатковано проект "Громадський контроль" для поліпшення зв'язку між органами влади та громадськістю.

Отже, досвід різних країн світу свідчить про те, що громадський контроль може бути різним за формами та методами, але в будь-якому випадку він є необхідною умовою для підвищення задоволення громадян від дій влади та прозорості цих самих дій [22, с. 49].

Але, все ж таки мусимо зазначити, що громадський контроль в системі публічного управління може мати як позитивні, так і негативні наслідки в залежності від конкретної країни та її специфіки. Громадський контроль у США є дуже активним та результативним. Державні органи та місцеві влади зобов'язані надавати громадськості доступ до інформації про свою діяльність,

що забезпечує більш високий рівень відкритості та прозорості. Проте, з іншого боку, може бути складно пристосуватися до різноманітних груп громадськості з різними інтересами, які можуть мати різні погляди на діяльність владних органів. Велика увага відводиться громадському контролю у Франції. Населення має можливість давати свої пропозиції та коментарі щодо діяльності владних органів, що сприяє більш високому рівню довіри до державних органів. Проте, це може призвести до зайвих затримок у прийнятті рішень та більш високих витрат. Громадський контроль в Індії може бути ефективним, проте нерідко зустрічається з корупцією та іншими викликами. Уряд відкриває деякі канали для залучення громадськості до діяльності владних органів, однак це може бути недостатньо, оскільки деякі області країни віддалені та мають обмежений доступ до інформації [21, с. 187].

В Україні громадський контроль є важливим механізмом громадського управління і представляє собою систему дій громадян і громадських організацій для спостереження, аналізу та оцінки діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, а також для захисту інтересів громадян. В Україні створені механізми громадської участі в бюджетному процесі, що також сприяють підвищенню рівня громадського контролю. Однак, незважаючи на досягнення в цій галузі, в Україні все ще існують проблеми з реалізацією громадського контролю. Недостатньо ефективна робота деяких громадських організацій, а також слабкість правової та організаційної бази громадянського суспільства. В результаті державні органи можуть залишатися недостатньо відкритими та недостатньо реагувати на запити громадськості. Також в Україні існують проблеми з корупцією та неефективністю системи державного управління, які можуть перешкоджати реалізації громадського контролю та послаблювати його ефективність. Необхідно прикласти додаткові зусилля для зміцнення громадського контролю в Україні, вдосконалювати законодавство та механізми його реалізації, підтримувати активну участь громадських організацій та забезпечувати прозорість та відкритість державних органів. Тільки шляхом спільних зусиль громадськості, державних органів та інших зацікавлених сторін можна досягти більш високого рівня громадського контролю і побудувати

сильне і відповідальне громадянське суспільство. Перевагами громадського контролю в Україні є забезпечення прозорості та відкритості діяльності державних органів та місцевого самоврядування, активна участь громадськості в процесах публічного управління, можливість громадських організацій та активістів впливати на прийняття рішень державних органів та органів місцевого самоврядування, До недоліків системи громадського контролю в Україні можна віднести :низький рівень правової культури та свідомості громадян щодо їх прав та можливостей впливати на діяльність державних органів та місцевого самоврядування, недостатню інформаційну відкритість та доступність даних про діяльність державних органів та місцевого самоврядування, недостатню активність громадських організацій та активістів у здійсненні громадського контролю, недостатня співпраця державних органів та місцевого самоврядування з громадськістю у здійсненні громадського контролю.

В Україні початку активної діяльності волонтерського руху в механізмів його взаємодії з владними структурами практично не було, але пізніше значна роль та високий авторитет волонтерів підштовхнули владу до співпраці. Особливості громадського контролю в період військових операцій полягають у тому, що він проводиться в умовах підвищеної небезпеки та напруженості, коли необхідно дотримуватись вимог безпеки та таємниці. За таких умов громадський контроль може бути здійснений через спеціально створені громадські ради, комісії та інші органи, які мають відповідні повноваження високий рівень відповідальності [3]. Важливо забезпечувати доступ до інформації про військову діяльність та забезпечення відповідних механізмів звітування перед громадськістю про хід виконання військових завдань, підтримувати зв'язок між військовими формуваннями та громадськістю, забезпечувати участь представників громадськості в роботі координаційних центрів, які здійснюють керування військовою діяльністю.

2.2. Аналіз законодавчої бази та сучасні тенденції розвитку громадського контролю.

На законодавчому рівні вимоги до якості надання адміністративних послуг закріплено в Законі України «Про адміністративні послуги» – у ст. ст. 4 і 7.

У ст. 4 цього Закону визначено такі основні принципи надання адміністративних послуг, що можуть бути корисними при оцінюванні якості послуг:

- відкритість і прозорість;
- оперативність та своєчасність;
- доступність інформації щодо надання адміністративних послуг;
- раціональна мінімізація кількості документів і процедурних дій, які є необхідними для отримання адміністративних послуг;
- доступність та зручність для суб'єктів звернень.

Оцінка якості надання послуг – це, фактично, перевірка діяльності суб'єкта надання послуг щодо відповідності результату наданої послуги офіційно встановленим вимогам. Вона потребує комплексного підходу до вирішення поставлених завдань, упорядкування системи надання адміністративних послуг потребує системного підходу, удосконалення процедури їх надання – процесного підходу, відбору, підготовки, підвищення компетентності персоналу.

Однією з базових основ для формування методології оцінки діяльності ЦНАП та якості послуг може бути чинна система управління якістю ISO 9001. Основним принципом цієї системи є орієнтація на потреби й очікування замовників, що забезпечується шляхом створення та функціонування клієнтоорієнтованої системи надання послуг, яка спрямована на постійне отримання відгуків та коментарів і враховує зауваження та пропозиції замовників послуг [24].

Проте, надання адміністративної послуги можливе лише у випадку, коли є спеціальне правове регулювання порядку надання такої послуги. Не можна вимагати від органу влади надати адміністративну послугу, якщо її надання не

передбачено законом. Закон наділяє повноваженнями по наданню кожної адміністративної послуги відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування. За загальним правилом, за конкретною адміністративною послугою можна звернутися лише до певного органу влади, визначеного законом. З метою контролю за дотриманням законодавчих норм, передбачених у сфері публічного управління, встановлено механізми контролю, які забезпечують здійснення контролю з боку відповідних органів, а також з боку громадських організацій.

Громадський контроль є важливою складовою публічного управління в Україні тому учасники процесу громадського контролю мають свої права та обов'язки, визначені законодавчими нормами. До основних прав учасників громадського контролю належать: право на отримання інформації про діяльність органів влади та місцевого самоврядування, включаючи фінансову звітність, звіти про виконання програм та проектів, витрати та інші документи, що стосуються діяльності цих органів, право на участь у засіданнях органів влади та місцевого самоврядування, в тому числі на участь у публічних слуханнях та інших заходах, що проводяться цими органами, право на подання пропозицій та зауважень щодо роботи органів влади та місцевого самоврядування, право на оцінку діяльності органів влади та місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

Учасники громадського контролю також мають обов'язки, серед яких: дотримання законодавчих норм, які регулюють організацію та здійснення громадського контролю, використання отриманої інформації виключно для цілей громадського контролю та не розголошення її третім особам без згоди відповідних органів, здійснення громадського контролю в межах своїх повноважень та у встановленому порядку.

Законодавча база забезпечує правову підтримку громадського контролю та забезпечує захист прав учасників цього процесу. Закони та нормативні акти, що регулюють громадський контроль, встановлюють механізми забезпечення доступу громадськості до інформації про діяльність органів влади та місцевого самоврядування, а також встановлюють порядок подання запитів на

інформацію, проведення громадських слухань та інших форм громадського контролю. Законодавча база громадського контролю містить різноманітні закони, положення, нормативно-правові акти та інші документи, які регулюють взаємодію між громадськістю та органами влади в процесі громадського контролю. Законодавча база також містить норми, які регулюють організацію та здійснення громадського контролю, встановлюють права та обов'язки учасників цього процесу, а також механізми контролю за дотриманням законодавчих норм

Україна має ряд законів та нормативних актів, які регулюють громадський контроль та забезпечують доступ громадськості до інформації про діяльність органів влади та місцевого самоврядування:

1. Закон України "Про доступ до публічної інформації" - визначає правила доступу до публічної інформації, що стосується діяльності органів влади та місцевого самоврядування. Закон встановлює порядок забезпечення доступу громадськості до інформації, що стосується діяльності органів влади та місцевого самоврядування, включаючи правила проведення публічних слухань та розкриття публічної інформації, встановлює право громадськості на отримання інформації, порядок надання інформації та розгляд запитів на інформацію.

2. Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" - встановлює механізми громадського контролю за діяльністю органів влади та місцевого самоврядування у сфері господарської діяльності. Закон визначає обов'язки органів влади та місцевого самоврядування щодо проведення громадських консультацій та громадських слухань, а також установлює порядок розгляду пропозицій та зауважень громадськості.

3. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" - встановлює права та обов'язки органів місцевого самоврядування, а також механізми контролю за їх діяльністю. Закон визначає порядок проведення громадських обговорень та консультацій щодо рішень, що приймаються органами місцевого самоврядування.

Організацію та здійснення громадського контролю в Україні регулюють наступні норми:

1. Закон України "Про доступ до публічної інформації" від 13 січня 2011 року № 2939-VI, який встановлює право на інформацію та механізми доступу до неї, включаючи інформацію про діяльність органів влади та місцевого самоврядування.

2. Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" від 12 грудня 2019 року № 1085-IX, який встановлює засади державної регуляторної політики та вимоги до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність органів влади та місцевого самоврядування.

3. Закон України "Про громадські об'єднання" від 19 вересня 1991 року № 1576-XII, який встановлює правовий статус громадських об'єднань та їх право на здійснення громадського контролю.

4. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку здійснення громадського контролю за діяльністю органів влади та місцевого самоврядування" від 14 жовтня 2015 року № 835, яка встановлює порядок здійснення громадського контролю та права та обов'язки учасників цього процесу.

5. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про порядок розгляду звернень громадян" від 2 липня 1993 року № 493, яка встановлює порядок розгляду звернень громадян та громадських організацій до органів влади.

Доходимо висновку, що сучасна нормативна база, що регулює соціальні питання, характеризується надзвичайною рухливістю, наявністю багатьох змін та доповнень. Аналіз виокремлених вище груп засвідчує наявність у них і деяких власних формальних та змістових ознак.

Висновок до II Розділу

Отже, система громадського контролю в Україні має свої переваги та недоліки. До переваг громадського контролю в Україні можна віднести: забезпечення прозорості та відкритості діяльності державних органів та місцевого самоврядування, активна участь громадськості в процесах публічного управління, можливість громадських організацій та активістів впливати на прийняття рішень державних органів та місцевого самоврядування, стимулювання розвитку громадського суспільства та залучення громадськості до роботи з питань публічного управління.

Існують і недоліки системи громадського контролю в Україні: низький рівень правової культури та свідомості громадян щодо їх прав та можливостей впливати на діяльність державних органів та місцевого самоврядування, недостатня інформаційна відкритість та доступність даних про діяльність державних органів та місцевого самоврядування, недостатня активність громадських організацій та активістів у здійсненні громадського контролю, недостатня співпраця державних органів та місцевого самоврядування з громадськістю у здійсненні громадського контролю.

Законодавча база громадського контролю містить закони, положення, нормативно-правові акти, норми, які регулюють організацію та здійснення громадського контролю, встановлюють права та обов'язки учасників цього процесу, а також механізми контролю за дотриманням законодавчих норм, які регулюють взаємодію між громадськістю та органами влади в процесі громадського контролю, аналіз положень та норм засвідчує наявність у них деяких власних формальних та змістових ознак.

РОЗДІЛ 3. ЕЛЕКТРОННІ ІНСТРУМЕНТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ.

3.1. Практика електронних інструментів громадського контролю. Проекти "ProZorro", "DoZorro", "E-data".

Якщо торкатися вкрай актуального питання використання електронних інструментів громадського контролю, то за умов потреби удосконалення державного контролю за системою надання адміністративних послуг виникає потреба ведення єдиного обліку всіх послуг, що надаються публічною адміністрацією. Адміністративні послуги в електронній формі надаються через Єдиний державний портал адміністративних послуг, у тому числі через інтегровані з ним інформаційні системи державних органів та органів місцевого самоврядування. Реєстр адміністративних послуг є невід'ємною частиною Реєстру державних функцій, сформованого Центром адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007р. № 657-р "Про затвердження плану заходів щодореалізації Концепції подолання корупції в Україні Реєстр державних функцій - це електронна база даних функцій, які виконуються публічною адміністрацією, що містить інформацію про: нормативно-правовий акт, яким затверджена та чи інша функція; орган, за яким закріплено виконання функції; тип функції (нормативно-правове регулювання, контроль та нагляд, управління майном, державна послуга, в тому числі її платність чи безоплатність); сферу функції (інтелектуальна власність, податки). До додаткових можливостей використання реєстру державних функцій належать такі: проведення експертиз щодо вмотивованості тих чи інших змін у системі публічних органів; оцінка якості адміністративних послуг, які надаються публічними органами; використання реєстру державних функцій як основи у затвердженні нових положень про публічні органи. Відповідно до положення про Реєстр адміністративних послуг доступ до нього є загальним.

На сьогодні Реєстр містить в собі інформацію про назву адміністративної послуги; нормативно-правової основи її надання; суб'єкта її надання; розмір плати.

Громадський контроль є важливим інструментом громадського участі в демократичному процесі. Він має на меті забезпечити ефективне та прозоре управління, захист прав та інтересів громадян, а також зберігання довіри громадян до державних органів. Україна веде політику вдосконалення механізмів громадського контролю, зокрема в електронному вигляді. Деякі з таких заходів включають: розробку та впровадження електронних інструментів для забезпечення відкритості та доступності публічної інформації. Наприклад, системи моніторингу публічних закупівель, відкритих бюджетів, відкритих даних тощо, вдосконалення законодавства, що регулює громадський контроль. Наприклад, внесення змін до Закону України "Про доступ до публічної інформації" для забезпечення більшої відкритості та прозорості у діяльності державних органів, підвищення рівня свідомості громадськості щодо їх прав на доступ до інформації та можливостей громадського контролю. Зокрема, проведення навчальних курсів, семінарів, конференцій тощо, розробка та впровадження систем електронного звернення громадян до державних органів. Наприклад, системи "Електронне звернення громадян" та "Дія" в Україні, розвиток партнерства між громадським сектором та державними органами з метою забезпечення ефективного громадського контролю. Ці заходи спрямовані на покращення механізмів громадського контролю в Україні та забезпечення більшої відкритості, прозорості та ефективності у діяльності державних органів.

Система "Електронне звернення громадян" та "Дія" є частиною електронної системи державного управління в Україні. Особливості цих систем включають забезпечення доступу до послуг державного управління в електронному вигляді. Громадяни можуть звертатися до державних органів через Інтернет та отримувати послуги без необхідності відвідувати офіси чи підписувати паперові документи. Широкий перелік послуг, які доступні в системах "Електронне звернення громадян" та "Дія". Це включає в себе

реєстрацію національної ідентифікаційної картки, подачу документів на отримання різних видів дозволів та ліцензій, взяття на облік в Пенсійний фонд та інші послуги. Системи "Електронне звернення громадян" та "Дія" забезпечують можливість стежити за статусом звернення та дізнатися про результати обробки звернення в режимі реального часу. Використання системи електронного підпису, яка забезпечує відповідність юридичного значення електронних документів та забезпечує захист від несанкціонованого доступу до даних, відкритість та прозорість діяльності урядових органів в електронному вигляді, які надають послуги через системи "Електронне звернення громадян" та "Дія". Ці особливості дозволяють забезпечити більш ефективний та зручний доступ до послуг державного управління для громадян та підвищити рівень довіри до влади шляхом забезпечення відкритості та прозорості у діяльності державних органів. Українська громадськість також активно використовує соціальні мережі та інші електронні канали комунікації для взаємодії з органами влади та контролю їх діяльності. Наприклад, портал "Електронне звернення громадян" (<https://www.petitions.mon.gov.ua/>) забезпечує можливість громадськості подавати петиції та звертатись до державних органів з запитом на отримання інформації та вирішення питань, що стосуються їхніх прав та інтересів. Також, платформа "Дія" (<https://www.diia.gov.ua/>) дозволяє громадянам отримувати електронні послуги державних органів та перевіряти їх статус, а також контролювати якість та швидкість їх надання. Однак, не зважаючи на введення електронних засобів контролю та взаємодії з органами влади, існують недоліки та виклики в цій сфері. Наприклад, відсутність ефективної відповіді на звернення громадян та недостатня відкритість інформації від державних органів. Також, не всі громадські організації та активісти мають достатній рівень знань та навичок для використання електронних засобів контролю.

Нагадуємо, що в Україні було запроваджено декілька проектів, пов'язаних з посиленням громадського контролю:

1. Проект "ProZorro" - це електронна система закупівель в Україні, що започаткована у 2014 році з метою забезпечення прозорості та ефективності державних закупівель. Вона дає можливість перевіряти інформацію про учасників тендерів, договори та результати закупівель. Проект значно знизив рівень корупції в закупівлях, забезпечивши чесну конкуренцію та зменшивши витрати державних коштів на закупівлю товарів і послуг.

2. Проект "DoZorro" - це онлайн-сервіс, який дозволяє громадськості відстежувати та аналізувати закупівлі, проведені в рамках системи "ProZorro". Громадський контроль за державними закупівлями допомагає запобігти корупції, а також забезпечує більшу прозорість і конкуренцію на ринку закупівель.

3. Проект "E-data" - це інтерактивна платформа, що надає доступ до відкритих даних про бюджетні програми, проекти та їх реалізацію в Україні. Платформа надає можливість моніторингу та аналізу використання бюджетних коштів, а також дозволяє громадськості відстежувати реалізацію різних проектів та програм на рівні місцевої та державної влади. Це дозволяє виявляти корупційні ризики та ефективніше використовувати бюджетні кошти на різних рівнях влади. Проекти, які були здійснені за допомогою громадського контролю, такі як ProZorro, DoZorro, E-data дозволили значно полегшити процеси державних закупівель та забезпечити більшу прозорість у сфері використання бюджетних коштів. Отже, громадський контроль може принести значну економічну вигоду для країни та допомогти знизити ризик корупції.

До того ж, в Україні існує кілька проектів, які знаходяться у різних стадіях розробки та реалізації, і спрямовані на посилення цивільного контролю.

Проект "Е-звернення": це онлайн-платформа, яка дозволяє громадянам подавати скарги та пропозиції на діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування. Система також дозволяє громадянам відстежувати статус своїх звернень та отримувати відповіді від відповідальних органів.

Проект "Прозорість України": цей проект спрямований на зміцнення прозорості у державному управлінні та надання громадськості доступу до інформації про діяльність державних органів. В рамках проекту створюються

онлайн-сервіси для публікації звітів та даних про бюджетні витрати, закупівлі та інші аспекти діяльності державних органів.

Проект "Відкрите місто": це ініціатива, спрямована на підтримку місцевих громад у розвитку громадянського суспільства. Проект надає консультації та навчання активістів, а також фінансову підтримку для реалізації проектів, спрямованих на покращення якості життя у містах та селах.

Проект "Активна громада": це онлайн-платформа, яка об'єднує громадські організації та активістів, які працюють на зміцнення демократії та громадянського суспільства в Україні. На платформі можна знайти інформацію про проекти та заходи, які організовують активісти по всій країні.

3.2. Оцінка ефективності громадського контролю, аналіз переваг та недоліків електронного громадського контролю

Оцінка ефективності громадського контролю полягає у визначенні того, наскільки успішним був контроль у досягненні своїх цілей. Оцінка може здійснюватися за допомогою різних показників, таких як кількість виявлених порушень, кількість скарг та звернень, кількість прийнятих рішень. Постійне оцінювання допомагає поліпшити якість діяльності, а встановлені критерії оцінки посилюють відповідальність і підвищують прозорість діяльності органу влади. Результати кожного оцінювання та узагальнені підсумки за певний період, виявлені проблеми й невідповідності при наданні послуг, ухвалені рішення для поліпшення якості послуг мають бути оприлюднені. Це сприятиме підвищенню рівня відповідальності, прозорості діяльності органів влади та довіри замовників послуг. Важливими можуть бути громадські обговорення виявлених проблем і ухвалених рішень, які допоможуть налагодити зв'язок між владою та громадою. Такий підхід може сприяти створенню комплексної системи управління за результатами діяльності з надання адміністративних послуг і з урахуванням очікувань замовників послуг.

Платформи громадського контролю відіграють важливу роль у забезпеченні прозорості та боротьби з корупцією в державних закупівлях та

виконанні державних програм в Україні.

У 2015 році платформи громадського контролю "ProZorro", "DoZorro" та "E-data" тільки розпочинали свою роботу, тому їх внесок у боротьбу з корупцією та забезпечення прозорості державних закупівель та виконання державних програм був не таким значущим, як у наступні роки.

За допомогою "ProZorro" у 2016 році проведено більше 84 тисяч закупівель з загальною вартістю понад 186 млрд грн. Кількість учасників системи "ProZorro" зросла до більш ніж 30 тисяч. На платформі "E-data" було опубліковано понад 3 мільйони документів про державні закупівлі та виконання державних програм. Платформа "DoZorro" також активно використовувалася для виявлення порушень у сфері державних закупівель та виконання державних програм. За 2016 рік на платформу надійшло більше 3 тисяч звернень, з яких понад 2 тисячі були розглянуті та вирішені. За допомогою "ProZorro" у 2017 році проведено більше 181 тисяч закупівель з загальною вартістю близько 400 млрд грн. Більше 45 тисяч учасників зареєструвались на платформі. Платформа "DoZorro" також успішно виконувала свої функції у 2017 році. На платформу надійшло понад 5 тисяч звернень щодо порушень у сфері державних закупівель та виконання державних програм. З них більше 70% звернень були розглянуті та вирішені. У 2018 році платформи громадського контролю "ProZorro", "DoZorro" та "E-data" вже стали ключовими інструментами в боротьбі з корупцією та забезпеченні прозорості державних закупівель та виконання державних програм. За допомогою "ProZorro" у 2018 році проведено більше 266 тисяч закупівель з загальною вартістю близько 623 млрд грн. Більше 56 тисяч учасників зареєструвались на платформі протягом року. Також зросла кількість користувачів "E-data", які мають доступ до публічної інформації про державні закупівлі та виконання державних програм. За 2018 рік на платформу надійшло понад 10 тисяч звернень щодо порушень у сфері державних закупівель та виконання державних програм. З них понад 80% звернень були розглянуті та вирішені.

За допомогою "ProZorro" у 2019 році проведено близько 315 тисяч закупівель з загальною вартістю понад 700 млрд грн. За рік на платформу було

zareєстровано понад 60 тисяч нових учасників. Також значно зросла кількість користувачів "E-data", які мають доступ до публічної інформації про державні закупівлі та виконання державних програм. За 2019 рік на платформу Платформа "DoZorro" надійшло більше 14 тисяч звернень щодо порушень у сфері державних закупівель та виконання державних програм. З них понад 80% звернень були розглянуті та вирішені.

У 2020 році було здійснено понад 575 тисяч електронних закупівель на загальну суму понад 654 млрд грн, що свідчить про високу активність використання платформи. Крім того, за даними Dozorro.org, протягом 2020 року громадськість zareєструвала понад 12 тисяч відгуків щодо державних закупівель та виконання державних програм. Також у 2020 році було запущено проєкт "ProZorro Sale", що дозволяє проводити електронні торги з продажу державного майна, що покращує прозорість та ефективність управління державним майном.. У 2020 році платформи громадського контролю "ProZorro", "DoZorro" та "E-data" продовжували успішно працювати та забезпечувати прозорість та відкритість у державних закупівлях та виконанні державних програм, що стало особливо важливим у зв'язку з кризою, спричиненою пандемією COVID-19. Лише за 2020 рік було zareєстровано більше 11 тисяч порушень у сфері закупівель, зокрема, порушення процедур, незаконні дії, конфлікти інтересів.

За допомогою "ProZorro" у 2021 році проведено близько 155 тисяч закупівель з загальною вартістю понад 800 млрд грн. За допомогою "E-data" громадські організації та журналісти виявляли та документували подібні порушення, що дало змогу забезпечити більшу прозорість та відкритість в управлінні державними ресурсами, відбулося значне збільшення кількості користувачів "E-data", які мають доступ до публічної інформації про державні закупівлі та виконання державних програм. Платформа "E-data" та інші інструменти громадського контролю допомогли виявити значну кількість випадків корупції та недбалості в державних установах за останні 10 років. Це свідчить про високу активність використання платформи навіть у складних умовах пандемії та економічної нестабільності. У 2021 році було запущено проєкт "ProZorro Market", що дозволяє проводити закупівлі для малого та

середнього бізнесу, що допоможе підтримати економіку країни та підвищити її конкурентоспроможність.

За період 2022 року було здійснено понад 270 тисячі електронних закупівель на загальну суму понад 600 млрд грн. Це свідчить про продовження активної роботи платформи в цьому році. Крім того, в квітні 2022 року було запущено проєкт "ProZorro Office", який дозволяє державним установам ефективно управляти своїми закупівлями та здійснювати їх через систему ProZorro. Платформи громадського контролю продовжують відігравати важливу роль у забезпеченні прозорості та боротьбі з корупцією в державних закупівлях та виконанні державних програм навіть у 2022 році, коли країна знаходиться в умовах складної ситуації, можна очікувати, що платформи громадського контролю продовжать відігравати важливу роль у забезпеченні прозорості та боротьбі з корупцією в державних закупівлях та виконанні державних програм у 2023 році.

Таблиця 1.
Здійснення державних закупівель за допомогою платформ громадського контролю "ProZorro", "DoZorro"

Рік	"ProZorro"		"DoZorro"	
	державних закупівель (тисяч шт.)	на сумму (млрд. грн.)	Надішло звернень щодо порушен (тисяч шт.)	Розглянуто та вирішено %
2016	84	186	3	70
2017	181	400	5	70
2018	266	623	10	80
2019	315	700	14	80
2020	576	654	11	80
2021	155	800	12	80
2022	270	600	10	80

Істотну роль у боротьбі з корупцією відіграє громадський контроль та нагляд. Громадськість може використовувати різні механізми, включаючи журналістське розслідування, подання петицій та звернень до владних структур, а також моніторинг та аналіз бюджетних процесів. В разі виявлення фактів корупції громадськість може звертатись до правоохоронних органів. У 2016 році було прийнято закон про електронні декларації, який зобов'язує посадових осіб, зокрема державних службовців, військовослужбовців, депутатів та інших осіб, які займають важливі посади, подавати електронні декларації про свої доходи та майно. В Україні існує цілий ряд законів та нормативних актів, що стосуються боротьби з корупцією та встановлюють додаткові механізми відповідальності за порушення антикорупційного законодавства. Відповідальність за корупційні дії також може бути встановлена в адміністративному порядку, наприклад, за порушення правил етики та службової поведінки. Для цього встановлені відповідні штрафи та інші адміністративні санкції.

Основним законодавчим актом, що регулює відповідальність за корупцію в Україні, є Кримінальний кодекс України. Згідно з ним, особа, яка вчиняє корупційне правопорушення, може бути притягнута до кримінальної відповідальності та позбавлена волі. Однією з найважливіших змін створення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) у 2015 році. Це агентство було створено для забезпечення ефективної реалізації державної політики щодо запобігання та боротьби з корупцією в Україні. Країни АНТАК (Антикорупційний та прозористий центр) – одна з провідних неурядових організацій, яка займається моніторингом та запобіганням корупції в Україні. Організація публікує регулярно статистику та звіти про свою діяльність.

Табл. 2.

Данні о корупції в Україні. НАЗК

рік	Відкритих кримінальних справи	Притягнуто до кримінальної відповідальності фізичних осіб	Відкритих адміністративних правопорушень
2017	421	1344	-
2018	837	2582	10380
2019	953	2478	11970
2020	1009	2183	8337
2021	1419	2302	9878
2022	1364	2019	2773

Громадський контроль сприяє укріпленню принципів прозорості та відвертості у державному управлінні, що в свою чергу є одним з найважливіших умов щодо успішного розвитку країни.

3.3. Вдосконалення механізмів громадського контролю в Україні

Питання вдосконалення громадського контролю в Україні потребує комплексного підходу.

Для поліпшення системи громадського контролю в Україні необхідно прийняти ряд заходів:

- забезпечення ефективної роботи інститутів громадського контролю, таких як Національне агентство з питань запобігання корупції, Державне аудиторське управління та інші;

- зміцнення законодавчої бази, яка регулює громадський контроль; забезпечення доступу до інформації про діяльність органів влади та місцевого самоврядування, в тому числі шляхом встановлення електронних систем моніторингу та звітності;

- залучення громадськості до здійснення контролю та формування свідомого громадянського суспільства.

Для зміцнення законодавчої бази в галузі громадського контролю в Україні можна запропонувати наступні заходи: запровадити більш сувору відповідальність за порушення правил відкритості та прозорості використання бюджетних коштів, внести зміни до законодавства, щоб забезпечити ширший доступ до інформації про діяльність органів влади та державних установ, створити механізми для ефективного зворотного зв'язку та участі громадян у процесі прийняття рішень, підвищити компетентність та кваліфікацію співробітників, які займаються питаннями громадського контролю, розробити більш ефективні механізми залучення громадськості до моніторингу діяльності органів влади, створити умови для вільної діяльності громадських організацій, які займаються громадським контролем, розширити використання технологій для підвищення прозорості та доступності інформації про діяльність державних органів, покращити систему покарань за порушення правил відкритості та прозорості використання бюджетних коштів, створити єдину платформу для моніторингу та відстеження діяльності органів влади та державних установ, сприяти розвитку культури відкритості та прозорості в українському суспільстві. Усі ці заходи можуть бути включені до законодавчої бази, щоб забезпечити більш ефективний громадський контроль в Україні.

Основні пропозиції для забезпечення ефективного громадського контролю за діяльністю волонтерських організацій в Україні: створення єдиного реєстру волонтерських організацій, який би був доступний для перевірок та ознайомлення громадськості з діяльністю кожної з них, проведення періодичних аудитів фінансової діяльності волонтерських організацій за допомогою незалежних експертів та залучення громадських активістів до моніторингу використання цих коштів, встановлення обов'язкових стандартів діяльності волонтерських організацій, які б визначали не тільки основні принципи їх роботи, а й механізми взаємодії з громадою, урядом та бізнесом, забезпечення доступу громадськості до інформації про діяльність волонтерських організацій, включаючи фінансову звітність та звіти про виконання проєктів, встановлення

механізмів відповідальності за порушення законодавства про діяльність волонтерських організацій, включаючи штрафні санкції та виключення з реєстру [5].

Співпраця з урядовими органами: співпраця громадянського суспільства та урядових органів може допомогти знизити ризик корупції та підвищити ефективність державного управління. Необхідно проводити навчання та підготовку активістів та громадян з питань громадського контролю, щоб вони могли ефективно використовувати свої знання та навички на практиці.

Висновок до розділу III

Ми доходимо висновку, що найважливішим є розвиток електронної інфраструктури та платформ для забезпечення ефективного громадського контролю. Не зважаючи на введення електронних засобів контролю та взаємодії з органами влади, існують недоліки та виклики в сфері громадського контролю. Не всі громадські організації та активісти мають достатній рівень знань та навичок для використання електронних засобів контролю, недостатня відкритість інформації від державних органів.

Електронний громадський контроль має свої переваги та недоліки, які потрібно враховувати при його застосуванні.

Переваги електронного громадського контролю: забезпечення швидкості та ефективності виявлення порушень та недоліків у діяльності державних органів, підвищення доступності та зручності для громадян у поданні скарг та звернень, можливість забезпечення глобального охоплення та взаємодії громадських організацій та громадян у всьому світі, підвищення рівня довіри до державних органів та забезпечення демократії в державі.

Недоліки електронного громадського контролю: низький рівень доступності та розуміння електронних інструментів громадського контролю для деяких груп населення, необхідність постійного оновлення програмного забезпечення та ресурсів для забезпечення ефективності електронного громадського контролю, можливість зловживання електронним громадським контролем за допомогою автоматизованих систем, низький рівень довіри до електронних інструментів громадського контролю у деяких груп населення через можливість технічних помилок, відсутність можливості отримання повної інформації про розгляд поданої скарги або звернення через автоматизований процес обробки даних, потреба у великій кількості витрат на створення та підтримання електронної інфраструктури для забезпечення ефективності електронного громадського контролю.

В Україні існують проблеми з корупцією та неефективністю системи державного управління, які можуть перешкоджати реалізації громадського контролю та послаблювати його ефективність. Незважаючи на певні досягнення

в цій сфері, все ще є проблеми з організацією ефективного контролю та забезпеченням доступу до інформації. Істотну роль у боротьбі з корупцією відіграє також громадський контроль та нагляд. Громадськість може використовувати різні механізми, включаючи журналістське розслідування, подання петицій та звернень до владних структур, а також моніторинг та аналіз бюджетних процесів. В разі виявлення фактів корупції громадськість може звертатись до правоохоронних органів.

ВИСНОВКИ

Людина, її права та свободи в Україні визнані головною соціальною цінністю, а головним завданням публічної адміністрації визначено саме надання якісних адміністративних послуг громадянам. Ефективний контроль є важливим для досягнення успішної діяльності будь-яких організацій й, насамперед, у діяльності органів державного управління та органів місцевого самоврядування. Проблематика здійснення контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері надання адміністративних послуг потребує подальшого вивчення і законодавчого закріплення, тому залишається перспективним напрямом наукових досліджень. Необхідно законом врегулювати процедуру відносин чиновників з приватними особами та привести її у відповідність з європейськими стандартами; підвищити стандарти якості надання адміністративних послуг за допомогою розвитку мережі універсальних центрів адміністративних послуг; мінімізувати втручання органів влади у діяльність приватних осіб та знизити рівень корупції в таких відносинах; запровадити електронне управління; реформувати законодавство, яким регулюється відповідальність за адміністративні проступки з метою забезпечення виконання правил, а не збирання грошей; розвинути і популяризувати позасудове адміністративне оскарження, як найшвидший і найдешевший спосіб захисту прав людини.

Україна проводить прогресивну та сучасну політику вдосконалення механізмів громадського контролю, зокрема в електронному вигляді. Деякі з таких заходів включають: розробку та впровадження електронних інструментів для забезпечення відкритості та доступності публічної інформації, системи моніторингу публічних закупівель, відкритих бюджетів; вдосконалення законодавства, що регулює громадський контроль, внесення змін до Закону України "Про доступ до публічної інформації" для забезпечення більшої відкритості та прозорості у діяльності державних органів; підвищення рівня свідомості громадськості щодо їх прав на доступ до інформації та можливостей

громадського контролю, проведення навчальних курсів, семінарів, конференцій тощо; розробку та впровадження систем електронного звернення громадян до державних органів спрямовані на покращення механізмів громадського контролю в Україні та забезпечення більшої відкритості, прозорості та ефективності у діяльності державних органів. Світовий банк, визнав Prozorro як приклад новітнього підходу для реалізації систем закупівель. Зараз Сполучене Королівство розглядає приклад Prozorro для оновлення своїх систем закупівель. Весь регіон ЕМЕА – Узбекистан, Туркменістан, Киргизстан, Вірменія – вони всі спираються на ті елементи, які були випробувані в Україні. Наш публічний модуль аналітики ВІ Prozorro – це один із флагманських продуктів для використання за кордоном.

Розвиток електронної інфраструктури та платформ для забезпечення ефективного громадського контролю є важливим, для покращення громадського контролю в Україні, ми би рекомендували наступні заходи:

1. Забезпечити ефективну роботу механізмів громадського контролю, таких як громадські ради, громадські об'єднання та інші. Для цього необхідно розробити стандарти їх роботи та встановити механізми їхнього фінансування.

2. Розширити доступ громадськості до інформації про діяльність органів влади та місцевого самоврядування. Для цього необхідно змінити законодавство та встановити механізми, які забезпечать доступ до інформації, в тому числі за допомогою електронних сервісів.

3. Зміцнити контроль за дотриманням законодавчих норм. Для цього необхідно забезпечити ефективну роботу правоохоронних органів та забезпечити відповідальність за порушення законів.

4. Забезпечити розуміння громадськістю процесів публічного управління та громадського контролю. Для цього необхідно розробити та впровадити програми із залучення громадськості до публічного управління та встановити механізми навчання та інформування про права та обов'язки учасників громадського контролю.

5. Забезпечити стимулювання та підтримку громадського контролю. Для цього необхідно створити механізми підтримки громадських організацій та ініціатив, які здійснюють громадський контроль. Наприклад, можна встановити конкурси на кращий проект громадського контролю та надавати певні гранти на подібні проекти.

Отже, розвиток громадського контролю в системі публічного управління в Україні є важливим завданням, що потребує співпраці та взаємодії всіх зацікавлених сторін. Необхідно забезпечити відкритість та доступність інформації від державних органів, підвищити рівень знань та навичок громадських організацій та активістів з використання електронних засобів контролю та забезпечити ефективні механізми взаємодії та співпраці між громадськістю та державними органами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про Кабінет Міністрів України" від 7.10.2010 р. // ВВРУ. – 2011. – № 9. – Ст. 58.
2. Закон України "Про центральні органи виконавчої влади" від 17 березня 2011 року// [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України "Про захист прав і свобод громадян та режим законодавчої воєнного стану в Україні", доступний за посиланням: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1558-144>.
4. Закон України "Про адміністративні послуги": від 6 вересня 2012 року № 5203-VI // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
5. Закон України "Проволонтерство" від 19.09.2019 № 155-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20>
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
7. Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"[Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>
8. Закон України "Про місцеве самоврядування" [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://.https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97>
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо упорядкування адміністративних послуг» від 17 липня 2009 року №73
10. Закон України "Про доступ до публічної інформації": [Електронний ресурс]. – Режим доступу [.http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17).
11. Закон України "Про суспільний контроль у сфері охорони здоров'я" [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801->

12.

12. Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності". [Електронний ресурс]. – Режим доступу [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17).

13. Закон України "Про моніторинг діяльності органів влади". [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

14. Закон України "Про доступ до публічної інформації". [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

15. Реформа державного управління в Україні. Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України. Доступно за посиланням: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/ua/reforma-derzhavnogo-upravlinnya-v-ukrayini>.

16. Шевченко Ю.В. Громадський контроль в Україні: проблеми та перспективи // Підприємництво, господарство та право. – 2019. – № 1. С. 111

17. Громадський контроль у сфері державних закупівель - навчальний посібник / А. В. Третяков, О. І. Чумак, М. В. Чуприна та ін. Київ: Юридична думка, 2019.

18. Громадський контроль за діяльністю органів влади та місцевого самоврядування - підручник / О. В. Шевчук, В. Г. Швець. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 2.

19. Громадський контроль в Україні: законодавство та практика - монографія / В. В. Глуценко, О. В. Шевчук, В. Г. Швець та ін. Київ: Видавництво Право, 2016.

20. Лунченко О.М. Громадський контроль в Україні: стан та перспективи розвитку // Економіка та держава. – 2018. – № 4. – С. 6-9

21. Громадський контроль у країнах Європейського Союзу: досвід та проблеми [Електронний ресурс] / Т. В. Кушнір // Наукові записки. Серія "Право".-2019.- Т.34.-Режимдоступу:https://nbuv.gov.ua/UJRN/nzaru_2019.

22. Центр громадського контролю: теоретико-методологічний аспект

[Електронний ресурс] .Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfsu_2017
23. Концепція адміністративної реформи в Україні: Затверджено Указом Президента України від 22.07.1998 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 21. – Ст. 943.

24. Про заходи щодо упорядкування надання державних платних послуг: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2009 р. №251-р / Верховна Рада України – офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/251-2009-%D1%80>